

23.7.2026

Heta – henkilökohtaisten avustajien työnantajien liitto ry

Lausunto asiassa VN/20873/2026

Jakelu sosiaali- ja terveysministeriö

Heta-liiton lausunto luonnoksesta sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamiseksi

1. Aluksi

Heta-liitto pitää myönteisenä, että STEA-avustusten myöntämistä koskevia kriteerejä selkeytetään ja avustusten myöntämistä puoltavista tekijöistä säädetään asetuksen tasolla. Tämä parhaimmillaan lisää avustusten jaon läpinäkyvyyttä sekä tarkoituksenmukaista jakautumista.

Heta-liiton näkemyksen mukaan nyt esitetty asetusluonnos on kuitenkin paikoin epäselvä sekä liian kapearajainen. Asetusluonnos voi nykymuotoisena sulkea tiettyjä järjestöjen toteuttamia, yhteiskunnan kannalta erittäin tärkeitä ja oleellisia toimintoja kokonaan avustusten ulkopuolelle. Yksittäisen asetusluonnoksessa esitetyn puoltavan tekijän puuttuminen ei saa myöskään sellaisenaan kategorisesti estää avustuksen myöntämistä.

2. Konkreettinen kohtaava asiakastyö

Heta-liitto pitää hyvänä, että asetusluonnoksessa korostetaan konkreettisen, kohtaavan asiakastyön sekä eriarvoisuutta vähentävän, osallisuutta lisäävän ja ihmisten voimavaroja vahvistavan toiminnan merkitystä avustuksista päätettäessä. Avustusten myöntämistä ei saa kuitenkaan sitoa tiukasti vain liian kapearajaiseen kohtaavaan työhön. Asetusluonnoksen ja sen perustelumuistion pohjalta jää myös epäselväksi, miten kohtaava työ tarkalleen määritellään ja mikä sen suhde on esim. neuvontaan, vertaistoimintaan, kouluttamiseen ja vaikuttamistyöhön.

Perustelumuistion mukaan ”Kohtaavalla työllä tarkoitetaan toimintaa, jossa ihmiset tulevat tosiasiallisesti vuorovaikutukseen keskenään ja jossa vahvistetaan yksilöiden osallisuutta, yhteisöllisyyttä sekä keskinäistä ymmärrystä.” Heta-liitto katsoo, että kohtaavan työn määritelmä ei ole sellaisenaan riittävän selkeä, vaan perustelumuiston tasolla tulee selvemmin todeta, että myös esim. puhelimitse ja kirjallisesti tapahtuva asiakastyö on yksi kohtaavan työn muoto. Tämä on välttämätöntä jo erilaisten toimintarajoitteiden sekä fyysisten välimatkojen takia. Kohtaavan työn käsitteen ei tule rajautua koskemaan vain kasvokkain tapahtuvaa kohtaamistyötä.

Kohtaava asiakastyö voi sisältää myös esim. neuvontaa ja kouluttamista, jotka toimintoina liittyvät oleellisesti osaksi kohtaavaa asiakastyötä. Näitä ei tule nähdä kohtaavan työn vastakohtina tai varsinkaan avustuksen saamisen esteenä, vaan yhtä lailla eriarvoisuutta vähentävinä, osallisuutta lisäävinä ja ihmisten voimavaroja vahvistavina toimintoina. Jotta asetusluonnoksen kohtaavan työn kriteeriä ei tulkita liian tiukkarajaisesti ja ennakoimattomasti, tulee nämä muut liitännäiset toiminnot tuoda esiin myös asetuksen perustelumuistiossa.

Eriarvoisuutta vähentävänä, osallisuutta lisäävänä ja ihmisten voimavaroja vahvistavana toimintana tulee nähdä myös erilaiset vertaistoiminnan muodot. Heta-liitto pitää erittäin tärkeänä, että asetusluonnoksen perustelumuistioon kirjataan myös vertaistoiminta ja sen koordinointi osana kohtaavan asiakastyön käsitettä. Vertaistoiminta itsessään tukee perustelumuistiossa esiin tuotuja seikkoja avoimesta osallistumisesta, erilaisten kohderyhmien tavoittamisesta sekä aitoa vuorovaikutusta ja kohtaamista edistävistä toiminnasta.

Edelleen huomionarvioista on, että kohtaava työ ja sen kehittäminen tarvitsee taustalleen koordinoitua ja muuta toiminnan ylläpitoa. Näiden toimintojen rapistuminen vie lopulta pohjan itse kohtaavan työn toteuttamiselta.

3. Muut huomiot

Asetusluonnoksen perustelumuistion mukaan tähänkin asti valtaosa avustettavasta toiminnasta on painottunut nimenomaan kohtaavaan asiakastyöhön, joten asetusluonnoksella pyritään kirjaamaan auki tämä sääntö valtionavustuksista päättämistä ohjaavaksi periaatteeksi. Muita muutoksia kuvataan muistiossa teknisluontoisiksi ja läpinäkyvyyttä ja yhdenvertaisuutta edistäviksi konkretisoinneiksi.

Heta-liitto pitää hyvänä pyrkimystä ohjata asetusluonnoksella avustusten jakoa läpinäkyvämmäksi, ennakoivammaksi sekä yhdenvertaisemmaksi. Luonnos herättää kuitenkin

huolen siitä, että nyky muodossaan se rajaa useita järjestöjen tekemiä tärkeitä toimintoja tosiasiallisesti avustusten ulkopuolelle.

Jo YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus velvoittaa Suomea edistämään vammaisten ihmisten yhdenvertaisuutta, osallisuutta, esteettömyyttä ja osallistumista yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Vammaisia henkilöitä koskevassa päätöksenteossa on neuvoteltava tiiviisti vammaisten henkilöiden kanssa ja osallistettava heidät heitä edustavien järjestöjen kautta (artikla 4).

Järjestötoimintaan liittyy vahvasti konkreettisen kohtaavan asiakastyön jatkumona myös vaikuttamistoiminta. Tällä toiminnalla tuodaan yhteiskunnan eri ääniä kuuluviin ja turvataan kaikkien yhtäläisiä osallistumismahdollisuuksia yhteiskunnallisessa toiminnassa. Järjestöillä on myös tekemänsä kohtaavan työn, neuvonnan ja vertaistoiminnan kautta paras ymmärrys oman kenttensä toiminnasta sekä siellä heräävistä tarpeista. Ihmisten osallisuutta ei tue ja toteuta se, jos kohtaavassa työssä saadut tiedot jäävät vain yksittäisten järjestöjen tiedoksi ilman että niitä on mahdollista välittää myös päätöksentekijöiden työn tueksi. Asetusluonnos perustelumuiotioineen ei riittävällä tavalla turvaa vaikuttamistyön jatkuvuutta ja tätä kautta eri äänien kuulumista yhteiskunnassa.

Asetusluonnoksen perustelumuiotiossa on tuotu esiin avoimen osallistumisen mahdollistaminen ja erilaisten kohderyhmien tavoittaminen sekä mahdollisen päällekkäisen toiminnan arvioiminen. Heta-liitto toteaa, että on itsessään kannatettavaa arvioida kyseisten seikkojen toteutumista avustustenjaon päätöksenteossa. Arvioinnin yhteydessä on kuitenkin huomioitava, että tärkeä ja tarkoituksenmukainen toiminta voi kohdistua myös verrattain pieneen kohderyhmään.

Avustusta puoltavat kriteerit ja niiden tulkinta eivät saa johtaa siihen, että tiettyjen ryhmien äänen kuuluminen ja osallistumisen turvaaminen jää lopulta kokonaan toteutumatta. Vaikka päällekkäisten toimintojen karsiminen on tarkoituksenmukaista, ei tässäkin yhteydessä tule missään tilanteessa sulkea esim. keskus- tai kattojärjestöjä avustusten ulkopuolelle.

Kattojärjestöjen koordinoiman yhteistyön turvaaminen tehostaa koko järjestökentän toimintaa. Eri tavoin toimintarajoitteisten vammaisten ihmisten tarpeet ovat hyvin moninaisia, minkä vuoksi vammaisjärjestöjen keskinäinen yhteistyö on erittäin tärkeää päällekkäisen toiminnan välttämiseksi. Yhteistyö tukee myös reagointia toimintaympäristön muutoksiin.

Todettakoon vielä, että kokonaisharkinnan lisääminen asetusluonnoksen uudeksi 3 momentiksi on itsessään kannatettavaa. Avustuksen myöntämistä puoltavien tekijöiden nostaminen

asetuksen tasolle ei kuitenkaan saa johtaa siihen, että minkään yksittäisen puoltavan tekijän puuttuminen sellaisenaan estäisi avustuksen myöntämistä. Edelleen mitään toimijaa ei tule myöskään kategorisesti sulkea avustusten ulkopuolelle, eikä avustuskriteerejä tule soveltaa tavalla, joka käytännössä esim. heikentää vammaisten ihmisten tai muiden haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien omaäänisten järjestöjen toimintaedellytyksiä.

Valmistelussa on kiinnitettävä vielä tarkemmin huomiota myös siihen, että nyt valmistellun asetusluonnoksen suhde STEAn 15.6.2026 avustuksen hakijoille tiedottamiin avustuskriteereihin on kaikin puolin selvä.

4. Lopuksi

Edellä jo todetusti Heta-liitto pitää sinänsä hyvänä, että avustusten myöntämistä puoltavista tekijöistä säädetään asetuksen tasoisesti ja lisätään näin ollen avustustenjaon ennakoitavuutta ja yhdenmukaisuutta.

Tämän ei kuitenkaan tulisi viedä huomiota pois siltä seikalta, että tuleville vuosille suunniteltuja leikkauksia järjestöjen rahoitukseen tulee arvioida kriittisesti uudelleen. Järjestöihin kohdistuvat leikkaukset yhdessä hyvinvointialueiden säästötoimien kanssa vaarantavat heikommassa asemassa olevien henkilöiden palveluihin pääsyn, neuvonnan saannin ja äänen kuulumisen yhteiskunnassa ja päätöksenteossa.

YK:n vammaisoikeuksien sopimusta toteuttaa osaltaan se, että vammaisjärjestöille turvataan riittävä rahoitus, jotta ne voivat osallistua täysimääräisesti yleissopimuksen täytäntöönpanoon. Jo toteutetut sekä suunnitellut avustusleikkaukset murentavat vammaisjärjestöjen mahdollisuuksia turvata vammaissopimuksen ja vammaisten ihmisten oikeuksien toteutumista.